

آیین استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر

کشورهای جهان

استرداد مجرمین و نحوه اجرای آن

توسعه روزافزون وسایل حمل و نقل اعم از زمینی - هوایی، وجود انواع مختلف ارتباطات بسیاری از موانع گذشته را که در ارتباطات و مسافرتها بین کشورها وجود داشته از میان برداشته است تجارت - مطالعات و تحقیقات علمی - فعالیتهای اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی - توریسم و سایر مسایل و مشترکات بین المللی جوامع بشری را بیش از پیش به یکدیگر نزدیک ساخته و این نزدیکی با محاسن بسیار زیادی که دربردارد مشکلاتی را نیز بهوجود آورده است. این سرعت در حمل و نقل و امکانات فراوان مسافرتی و گشودهدشدن مرزهای کشورها مورد استفاده عده قلیلی از افراد تبهکار در جوامع بشری قرار گرفته که مرتکب جرایم مهم از قبیل: قتل - سرقت مسلحانه - آدم ربائی و ... شده و قبل از اینکه درمحل ارتکاب جرم دستگیر شوند با وسایل و امکانات فراهم امروزی از محل وقوع جرم گریخته و ظرف چند ساعت هزاران کیلومتر از محل حادثه دور میشوند تا کسی نتواند به آنها دسترسی پیدا کند و از آنجا که زیان دیدگان از جرم ازپای ننشسته و تا دستگیری مرتکب عمل مجرمانه آلام آنان تسکین نمیابد لذا عدالت و تعاون قضائی ایجاب میکند که متهمین و مجرمین فراری در سایر کشورها احساس آسایش و امنیت نمایند و از آنجائی که یکی از اهداف مجازات، بازدارندگی و احساس عدم امکان فرار از مجازات میباشد، چنانچه همکاری بین المللی وجود نداشته باشد و بزهاران بتوانند پس از

ارتکاب جرم آزادانه در کشور دیگری زندگی نموده و مصون از تعقیب باشند عدالت دستخوش هرج و مرج خواهد شد لذا با احساس چنین ضرورت و نیازی است که مسأله استرداد مجرمین مطرح میشود. هر یک از کشورها مقرراتی را در رابطه با استرداد مجرمین و صلاحیت رسیدگی به جرایم مجرمینی که در سرزمین آنها یافت میشوند تصویب و اصل استرداد مجرمین را با رعایت اصول و ضوابط و اصل حاکمیت ملی خود میپذیرند، بنابراین استرداد مجرمین نتیجه تعاون قضائی و همکاریهای بین المللی در مبارزه با بزهکاری است. در زمانی این همکاری و مبارزه سودمند خواهد بود که کشورها واقعاً همکاری و معاضدت در امر استرداد مجرمین از خود نشان داده و مسترد نمودن مجرمین مورد درخواست را بدون عذر و دلایل غیرموجه و مطرح کردن مسایل سیاسی مابین عمل نمایند. امروزه استرداد مجرمین یکی از مباحث مهم حقوق بین الملل عمومی به شمار میرود، در این مقاله سعی در روشن نمودن موضوع استرداد و نحوه اجرای آن و مشکلاتی که در راه استرداد بخصوص در رابطه با کشورمان وجود دارد شده است.

۱- زمینه ایجاد استرداد

عدالت قضائی ایجاب میکند که مجرم و بزهکار در محلی که مرتکب جرم شده مورد محاکمه و مجازات قرار گیرد.

سزاربکاریا در رساله جرایم و مجازاتها عقیده دارد: «... جرم باید در جایی کیفر داده شود که در آنجا روی داده است علت آن است که فقط در آنجا و نه در جای دیگر افراد ناگزیرند که با کیفر آثار شومی را ترمیم کنند که جرم به وجود آورده ...».

غرض از استرداد از نظر حقوقی فراهم آوردن وسایل تحویل مجرم فراری به دولتی است که بهتر از هر دولت دیگر صلاحیت رسیدگی به جرم او را دارد. استرداد ضامن اجرای ضروری قواعد صلاحیت بین المللی است. تحول استرداد که هنوز هم به مرحله تکامل نرسیده است و سایه هائی از آن دیده میشود فعلاً مرحله نخستین خود را هم نگذرانیده است. استرداد یک ضرورت حقوقی برای اجرای عدالت است همچنان که مجازات مجرم بخشی از اجرای عدالت است، مستردنمودن مجرم، فراهم آوردن این بخش از اجرای مجازات به حساب میآید. در گذشته این امر شیوهای بود خاص متهمان سیاسی و وسیله ای بود برای ارضای منافع دولتها و فرونشاندن آتش خشم و انتقام سلاطین.

استرداد که در آغاز عملی ناشی از اراده دولت بود به تدریج که جامعه بین المللی به یکدیگر نزدیک میشود بر جنبه قضائی و حقوقی ماهیت آن افزوده میشود ولی در وضعیت شکلی آن آثار سیاسی هم مشاهده میشود. به هر حال اینک استرداد جنبه مختلط دارد و دارای جنبه قضایی - اداری و سیاسی است. ولی در اکثر موارد استرداد بخصوص در رابطه با دولت جمهوری اسلامی ایران بیشتر روابط سیاسی ملحوظ نظر است تا اصول قضایی.

اغلب اوقات در عمل دولتها در ابتدا مصالح سیاسی و ملی را در نظر گرفته سپس اقدام به استرداد مینمایند.

قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران در رابطه با استرداد مجرمین

اولین قراردادی که دولت ایران در زمینه استرداد منعقد نموده قرارداد منعقد شده با دولت افغانستان در سال ۱۳۰۷ بود که به علت انقضای مدت از اعتبار افتاده است. سایر عهدنامه های دوجانبه استرداد بین کشور ما و سایر کشورها عبارتست از:

عهدنامه با عراق (موافقتنامه موقت درباره استرداد مجرمین مصوب ۱۳۰۱ (۶ دسامبر ۱۹۲۲).

عهدنامه استرداد مقصرین و تعاون قضائی در امور جزائی بین ایران و ترکیه مصوب ۱۳۱۶/۳/۱۵.

قرارداد استرداد مجرمین با فرانسه مورخ ۱۳۲۵ (ژوئن ۱۹۶۲). = قانون قرارداد استرداد مجرمین بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت فرانسه =

قرارداد استرداد با پاکستان مصوب ۱۳۳۸ (۱۴ مارس ۱۹۳۷). = قانون راجع به عهدنامه استرداد مجرمین بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پاکستان =

مذاکراتی مقدماتی با کشورهای ایتالیا - کویت - آلمان - رومانی و چند کشور دیگر وجود داشته که منجر به عقد قراردادی نگردیده است در سال ۱۳۵۲ موافقتنامه همکاری

بین ایران و شوروی برای جلوگیری از هواپیمابانی امضا شد. = قانون موافقتنامه همکاری برای جلوگیری از ربودن ناوهای هوایی کشوری بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی = از قراردادهای فوق به متن قرارداد ۱۳۱۶ با کشور ترکیه اشاره و بررسی مختصری در مورد آن به عمل میآید :

در سال ۱۳۱۶ ده فقره قرارداد و عهدنامه و موافقتنامه بین ایران و کشور ترکیه منعقد گردید. (۵ فقره قرارداد دو عهدنامه و ۳ فقره موافقتنامه).

در این عهدنامه ترتیب درخواست استرداد، موارد پذیرش استرداد، موارد درخواست و عدم پذیرش جرایم قابل درخواست - تشریفات مربوطه - مخارج استرداد (هزینه) چگونگی تعاون قضائی و محدوده موارد تعاون قضائی و مدت عهدنامه و نحوه فسخ آن پیش بینی گردیده است.

یادآوری میشود این قرارداد از سوی دولت ایران و ترکیه فسخ نشده و اعتبار حقوقی آن کماکان باقیست ولی در عمل به طوری که اشاره خواهد شد حداقل از سوی دولت ترکیه به معاذیر مختلف اجرا نشده است و فعلاً مجرمی مسترد نمیگردد.

۳ - قانون راجع به استرداد مجرمین مصوب چهارم اردیبهشت ۱۳۳۹

در سال ۱۳۳۹ کشور ما هم قانون استرداد وضع نمود. با بررسی تطبیقی که در قوانین چند کشور به عمل آمد تقریباً در متن اکثر قوانین از یک الگوی مشابه تبعیت گردیده و اکثر موارد مشابه میباشد. علت این امر بین المللی بودن موضوع قانون یعنی استرداد است دلیل

بعدی توجه به معاهدات و اصول حاکم بر استرداد در سطح بین المللی میباشد و استنباط میشود که تدوینکنندگان قوانین استرداد در کشورها در تنظیم موارد و متون به اصول مذکور توجه داشته اند. این قانون در ۲۶ ماده و یک تبصره به تصویب رسیده و در فصل اول شرایط استرداد و در فصل دوم ترتیب استرداد تعیین گردیده و در ماده ۱ قانون مذکور پیش بینی شده است «در مواردی که بین دولت ایران و دول خارجه قرارداد استرداد منعقد شده استرداد طبق شرایط مذکور در قرارداد به عمل خواهد آمد و چنانچه قراردادی منعقد شده و یا اگر منعقد گردیده حاوی تمام نکات لازم نباشد استرداد طبق مقررات این قانون به شرط معامله متقابل به عمل خواهد آمد».

این ماده هم وضع معاهدات دوجانبه را مشخص نموده و همانیکه چنانچه نقضی در قرارداد وجود داشته باشد و یا موردی در آن پیش بینی نشده باشد برابر مفاد این قانون عمل میشود. باتوجه به این ماده و سایر مواد قانون، این نتیجه به دست میآید که منشأ و منبع حقوق استرداد در کشور ما قراردادهای دوجانبه است. ضمناً متذکر میگردد چنانچه با کشوری قرارداد دوجانبه استرداد منعقد نشده باشد برابر ماده ۱ مذکور میتوان به شرط اقدام و عمل متقابل کشور طرف درخواست کننده، برابر متن این قانون نسبت به درخواستهای واصله از کشورها در مورد مسترد نمودن مجرمین فراری آنها اقدام کرد از نکات بارز این قانون همین نکته است که خلاء قراردادهای را پر نموده و با توجه به همین امر است که با توجه به

سوابق مشخص شده در چند مورد به موجب همین قانون و با تعهد به عمل متقابل تاکنون چند عمل استرداد انجام گردیده است.

۴ - معاهدات مرزی

علاوه بر قانون استرداد مجرمین و سایر معاهدات و مقرراتی که وجود دارد در سال ۱۳۱۳ قانونی به تصویب رسیده که مشتمل بر ۳ ماده است به موجب این قانون مأمورین مرزی مملکت مجاز میباشند که به صرف فرار مرتکب جنحه یا جنایت به خاک ایران با تقاضای مأمورین سرحدی کشور مجاور او را به کشور متبوعش مسترد دارند ماده ۱ مقرر میدارد:

«مأمورین سرحدی در حدود نظامنامه مصوب هیأت دولت مجاز هستند در مواردی که شخص یا اشخاص در منطقه سرحدی مملکت مجاور ایران مرتکب جنحه و جنایتی شده به خاک ایران فرار نمایند بر طبق تقاضای مأمور سرحدی مملکت مجاور به شرط معامله متقابل و در صورت وجود دلایل و قواعدی که اتهام آنها را به ارتکاب جنحه و یا جنایت تأیید کند آنها را توقیف احتیاطی نمایند تا تقاضای استرداد آنها مطابق مقررات معمول به عمل آید ...»

ماده دوم این قانون در مورد اختیارات مأمورین سرحدی در حدود نظامنامه در رسیدگی به دعاوی اختلافات بین اتباع ایران و اتباع کشور همسایه است و ماده سوم در مورد تعیین منطقه سرحدی است که در هر حال نباید از عمق ۷۵ کیلومتر تجاوز نماید.

۵ - شرایط استرداد

فصل اول قانون راجع به استرداد مجرمین مصوب ۱۳۳۹ به شرایط استرداد پرداخته است. در این فصل شرایط استرداد در قوانین کشور ایران در یازده ماده مورد بحث قرار گرفته است.

۵ - ۱ - دولتی که حق تقاضای استرداد دارند.

۵ - ۲ - جرم ارتكابی در قلمرو دولت تقاضا کننده به وسیله اتباع آن دولت یا اتباع دولت دیگر واقع شده باشد.

۵ - ۳ - جرم ارتكابی در خارج از قلمرو دولت تقاضا کننده به وسیله شخصی غیر از اتباع آن دولت واقع شده باشد، مشروط بر اینکه جرم ارتكابی مضر به مصالح عمومی کشور تقاضا کننده باشد

۵ - ۴ - جرم ارتكابی در قلمرو دولت تقاضا کننده واقع نشده ولی بر اتباع آن دولت واقع شده باشد.

۱- مواردی که چند دولت حق تقاضای استرداد دارند

در عمل ممکن است چند دولت استرداد مجرمی را تقاضا کنند مانند گروه ابونضال که آمریکا - انگلیس و ... تقاضای استرداد نموده اند. در این حالت یا درخواست ها در رابطه با جرم واحدی است که چند کشور در رابطه با آن مطرح میکنند یا برای جرایم متعدد است. در حالت اول دولتی که جرم در آن واقع شده و دولتی که از جرم مذکور زیان دیده

اند و در ردیف اول قرارمیگیرند. در صورتی که جرایم متعدد باشد دولت مورد تقاضا معمولاً به دولتی که از عمل شخص مورد تقاضا زیان بیشتری دیده است تحویل میدهد که رسمی بین المللی شده است. در این مورد ماده ۹ ق ۱۳۳۹ مقرر میدارد:

«هرگاه چند دولت تقاضای رد جرمی را به علت ارتکاب عمل واحدی بنمایند مجرم مورد تقاضا به دولتی تسلیم میشود که جرم در قلمرو آن دولت یا علیه مصالح عمومی آن کشور ارتکاب یافته است.»

و ماده ۱۰ در مورد جرایم متعدد و درخواست استرداد از سوی چند کشور حق تقدم را در نظر گرفته و حق تقدم هم با توجه به اهمیت جرم محل وقوع و تاریخ درخواست تعیین میشود.

موارد مربوط به جرایم ارتكابی اصولاً موضوع استرداد مربوط به شخصی است که متهم به ارتكاب جرم است یا در رابطه با ارتكاب جرمی محکومیت یافته است. در قوانین استرداد نوع جرم ارتكابی که در صورت وقوع آن استرداد قابل طرح است از نظر شدت و ضعف و از نظر کیفی مشخص شده است.

ماده ۴ ق استرداد ۱۳۳۹ مقرر میدارد: درخواست رد یا قبول استرداد با رعایت مقررات مذکور در مادتين ۲ و ۳ فقط در مورد جرایم زیر ممکن است:

۲- در مورد هر عملی که طبق مقررات دولت تقاضا کننده مستلزم مجازات جنائی باشد.

۳- در مورد هر عملی که طبق قوانین دولت تقاضا کننده مستلزم مجازات جنحه باشد مشروط بر اینکه حداکثر مجازات مقرر در قانون کمتر از یک سال حبس نباشد. در مورد کسانی که محکومیت یافته‌اند استرداد در صورتی ممکن است که مدت محکومیت بیش از دو ماه حبس باشد.

در موارد مذکور در این ماده استرداد وقتی مورد قبول دولت ایران واقع می‌شود که عمل ارتكابی طبق قوانین ایران نیز مستلزم مجازات‌های جنائی یا جنحهای باشد. در موارد ۵- ۶ و ۷ کیفیت ارتكاب جرم از سوی شخص مورد درخواست به صورت تعدد، تکرار و همچنین شروع به جرم پیش بینی و امکان استرداد مطرح شده است.

این موضوع یعنی کیفیت جرم ارتكابی در ماده ۲ قانون استرداد در فرانسه به شکل فوق پیش بینی شده است به استثنای حبس جنحهای که به جای یک سال دو سال ذکر گردیده است. موضوع قابل بحث در بخش اول مربوط می‌شود به جرایم سنگینی که مجازات آنها زندان نیست البته در برخی موارد در درخواست ذکر می‌شود، جرم ارتكابی از درجه جنائی است در اینجا قاضی کشور درخواست کننده معمولاً متن قانون مربوطه را برای قاضی کشور درخواست شونده ارسال می‌دارد ولی در برخی موارد جرم جنحهای است و مجازات آن زندان نیست. قاضی در این موارد به قانون داخلی مراجعه می‌کند. نکته دیگر عدم وجود مجازات زندان در جرایم سنگین (همتراز با جنایات) (حذف طبقه بندی جرایم

به جنائی و جنحه ای) در قوانین ایران است، این امر عذری برای مقامات قضائی کشورهای مورد درخواست است که در قسمت های بعد مورد اشاره قرار خواهد گرفت.

۱- جرایم غیرقابل استرداد: (ماده ۸ ق. استرداد مجرمین)

۷- ۱- جرایم و محکومیت های کماهمیت.

۷- ۲- جرایم سیاسی.

۷- ۳- هرگاه جرم ارتكابی در داخل قلمرو دولت ایران انجام یا اگر در خارج واقع شده مرتکب در ایران مورد تعقیب واقع شده یا محکومیت یافته باشد.

۷- ۴- جرایم نظامی.

۷- ۵- هرگاه طبق قانون ایران یا قانون دولت تقاضاکننده مشمول مرور زمان شده و یا به جهتی از جهات قانونی قابل تعقیب یا مجازات نباشد.

۷- ۶- هرگاه جرم ارتكابی به وسیله تبعه ایران انجام شده باشد (عدم تسلیم تبعه).

موضوعات فوق فقط گاهی از نظر تشخیص، ایجاد اشکال مینماید. تشخیص اینکه جرم

سیاسی است یا عمومی امری دشوار است و اینکه ملاک تشخیص چیست و کدام دولت و

یا در صورت اختلاف چه مرجعی صلاحیت و یا توانائی اظهار نظر دارد، مورد سؤال

قرار میگیرد. مؤسسه حقوق بین الملل در سال ۱۹۸۲ جرم سیاسی را چنین تعریف کرده

است: «... اعمالی که در جریان جنگ یا شورش داخلی از طرف این یا آن دسته در حال

جنگ و به نفع هدف یکی از این دو صورت میگیرد نمیتواند از موارد استرداد باشد...»

اگر از شرایط زمان و مکان برآید که دولت متقاضی با این تقاضای استرداد هدفی سیاسی را دنبال کرده است استرداد پذیرفته نمیشود.

در موارد ۶ گانه مذکور وجود اشکالاتی متصور است و تحت تأثیر روابط حاکم بر کشورها ماده ۸ به طور کامل اجرا نمیشود. برای مثال در سال ۱۳۵۱ خلبان روسی با هواپیمای خود به ایران پناهنده شده معذالک دولت ایران با وجود مخالفت مجامع بین المللی در یک معامله سیاسی پنهانی برخلاف بند ۴ ماده ۸ خلبان و هواپیما را تسلیم دولت اتحاد جماهیر شوروی نمود و در عوض دولت شوروی یکی از افسران مخالف رژیم را که مدتها پیش از آن به آن کشور پناهنده شده بود تحویل دولت ایران داد.

۹- وضعیت شخص مورد درخواست

در استرداد هدف تحویل گرفتن فردی است از کشوری دیگر، بنابراین موضوع استرداد به وجود شخصی بستگی دارد که مورد تقاضاست. این شخص باید اولاً ملیت کشور درخواست کننده را داشته باشد ثانیاً موضوع مهم در رابطه با فرد مورد درخواست ارتکاب جرم سنگینی است که به اتهام آن تحت تعقیب قرار گرفته و یا اینکه در رابطه با آن محکومیت یافته باشد. بنابراین چنانچه شخص مورد تقاضای ایرانی باشد یا اینکه جرم کماهمیتی مرتکب شده باشد استرداد او مورد موافقت قرار نمیگیرد.

در مورد شخص مورد درخواست نکته مهمی وجود دارد و آن حقوق وی است. آیا حقوق فرد مورد درخواست در مراحل و تشریفات استرداد مورد توجه قرار میگیرد؟ آیا به ادعاهای

و حرفهای وی گوش فراداده میشود؟ آیا... یا این که در استرداد تنها چیزی که در نظر قرار میگیرد مسایل و روابط بین دو کشور است. در عمل نیز روابط دو کشور مورد نظر است تا حق فرد، چگونه میتوان در مورد درخواست استرداد و دلایل و مدارک جرم و برگ جلب تحقیق به عمل آورد؟ آیا دلایل و مدارک ارسالی کشور درخواست کننده امین است و یا اینکه ممکن است فرد مورد درخواست را به انگیزه دیگری مطالبه میکند؟ به هر حال در این بررسیها مقامات قضائی بخصوص دادستان عمومی کشور درخواست شونده باید مطمئن شود که دلایل و مدارک ارسالی واقعاً اصالت دارند و ادعای کشور درخواست کننده واقعی است. باید توجه داشت که میباید کلیه مجرمین اعم از مباشر اصلی و شرکا و معاونین آنان قابل استرداد باشند زیرا جرایم سنگین بخصوص جرایم سازمان یافته بدون همکاری و معاضدت افراد دیگر به دشواری امکان وقوع دارد. در جرایم مورد درخواست کشور ما که مجرمین و مرتکبین آنها فراری هستند اغلب مواردی مانند کلاهبرداری و سرقت وجود دارد که در آنها شرکای جرم هم دیده میشود فرضاً در کلاهبرداری خانه دانش آموز مرتکبین عبارتند از پدر - فرزند و همسر که هر سه مورد درخواست استرداد قرار گرفته اند اصولاً این امر که مجرمین اطمینان از موقعیت خود در کشوری که پناهنده میشوند نداشته باشند تا حدود زیادی به برقراری نظم جهانی کمک مینماید. به طور کلی در یک جامعه کوچک یا در یک کشور و یا در سطح جهان هیچ فرد

خطا کاری نباید مورد حمایت باشد و در قبال عمل مجرمانه نباید احساس حمایت کند و این امر به جلوگیری از پناهنده شدن مجرمین از کشوری به کشور دیگر مساعدت میکند.

۱۰- تشریفات و آیین استرداد

تقاضای استرداد باید از طریق سیاسی به عمل آید، بدین ترتیب که از طریق وزارت امور خارجه به وزارت دادگستری ارسال شود. چون تسلیم یک مقصر از یک کشور به کشوری دیگر با اعمال حاکمیت و روابط بین المللی دولت سروکار دارد، لذا دخالت وزارت امور خارجه ضروری است. فصل دوم قانون استرداد ۱۳۳۹ ترتیب استرداد را مشخص نموده است.

طبق ماده ۱۲:

«تقاضای استرداد باید از طریق سیاسی از دولت ایران به عمل آید...»
مابقی رویه های موجود و برابر ماده مذکور درخواست استرداد باید حاوی جریان اتهام و چگونگی ارتکاب جرم و همچنین آثار آن باشد به درخواست مذکور موارد زیر منضم میباشند:

حکم محکومیت یا قرار جلب به محاکمه و برگ جلب یا توقیف.

دلایل و مدارک جرم و کیفیات قضیه.

رونوشت کلیه موارد مورد استناد.

مشخصات کامل شخص مورد درخواست.
مستند قانونی مقامات قضائی کشور درخواست کننده.

برابر سایر مواد فصل دوم قانون استرداد تقاضانامه از طریق وزارت امور خارجه به وزارت

دادگستری ارسال و در صورتی که وزارت دادگستری استرداد را منطبق با مقررات این

قانون تشخیص دهد پرونده امر را به دادسرای محلی که شخص مورد تقاضا در آن محل

سکونت دارد و اگر محل سکونت فرد مشخص نباشد به دادسرای تهران ارجاع

خواهد نمود، تا تحقیقات و جلب وی را عملی نماید. معمولاً بررسی ابتدائی درخواست

استرداد و مدارک و دلایل ارسالی در ادارات کارشناسی وزارت دادگستری کشور

درخواست شونده (در کشور ما در اداره حقوقی دادگستری) صورت میگیرد. مراتب از

سوی دادستان با همکاری ارگانهای اجرائی و انتظامی تحت پیگیری قرار میگیرد و

در صورت بازداشت فرد مورد نظر، دادستان ظرف ۲۴ ساعت از تاریخ بازداشت تحقیقات

لازم را از شخص یا اشخاص مذکور به عمل آورده پس از تعیین هویت و اعلام علت

بازداشت پرونده را برای رسیدگی به دادگاه ارسال مینماید.

جلسه دادگاه خارج از نوبت تشکیل و پس از استماع اظهارات دادستان و مدافعات شخص

مورد نظر رأی خود را مبنی بر قبول یا عدم قبول استرداد صادر و مراتب را به دادستان و

وزارت دادگستری اعلام میکند. در صورت رد تقاضا شخص مذکور فوراً آزاد میشود

شخص بازداشت شده میتواند وکیل و مترجم داشته باشد و یا از دادگاه بخواهد که برای او وکیل یا مترجم انتخاب کند رأی قابل پژوهش است و رأی دادگاه بعدی قطعی است. چنانچه رأی قطعی مبنی بر قبول استرداد باشد مراتب به وزارت خارجه اعلام تا به کشور درخواست کننده اعلام گردد چنانچه ظرف یک ماه از تاریخ اعلام نسبت به تحویل گرفتن شخص مذکور اقدام نشود فوراً آزاد و دیگر استرداد او به جهات قبلی پذیرفته نیست. در صورتیکه فرد مورد درخواست خود حاضر به تسلیم باشد بدون تشریفات فوق و تنها با ذکر مطلب در پرونده امر نسبت به استرداد اقدام خواهد شد. هزینه استرداد و عبور و اعزام فرد با دولت تقاضاکننده است.

۱۱- استرداد و پلیس بین المللی

الف - آشنائی با سازمان پلیس بین المللی :

سازمان پلیس جنائی بین المللی که به اختصار اینترپول نامیده میشود. مخفف کلمه : (I.C.P.O, International - Criminal Police - Organization) میباشد.

در سال ۱۹۲۳ (۱۳۰۲) از سوی رؤسای پلیس کشورهای اتریش، مصر، فرانسه، دانمارک، یونان، آلمان و مجارستان پایهگذاری شد و در ردیف آن ایجاد یک سیستم کنترل و مقابله بین المللی با جرایم و تأسیس مرکزی برای مبادله اطلاعات و اخبار بین پلیس کشورهای جهان در جهت هدف مذکور بود. اولین نامی که برای آن انتخاب شد (کمیسیون بین المللی پلیس جنایی) بود. این سازمان با توجه به اصل حاکمیت ملتها تشکیل شده است

برحسب ماده ۳ اساسنامه اینترپول - اینترپول حق مداخله در امر سیاسی، مذهبی، نژادی و نظامی را ندارد و در حال حاضر ۱۵۴ کشور در آن عضویت دارند.

این سازمان فعالیت گسترده‌ای را در زمینه ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در مورد

مسایل جزائی حقوقی و پلیسی به عهده دارد و در واقع اینترپول یا سازمان پلیس بین المللی

تنها کانال رسمی ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در زمینه های مذکور میباشد. این

سازمان با برگزاری جلسات مجمع عمومی سالیانه که هر سال در یک کشور عضو

برگزار میگردد آخرین مطالعات و بررسیهای انجام شده، امکانات موجود، همکاریهای

مؤثر بین المللی و اشکالات احتمالی را مطرح و کلیه امور را مورد بررسی قرار میدهد،

دبیرخانه مرکزی اینترپول تا سال ۱۹۸۸ در شهر پاریس بود، اکنون این دبیرخانه به شهر

لیون فرانسه انتقال یافته است. ضمن تماسهای مکرری که با کشورهای عضو دارد، زمینه

ارتباط و هماهنگی بین کشورها را در جهات مختلف فراهم میسازد و هرچند گاه نیز

سمیناری در رابطه با وظایف و امور جاری سازمان برگزار و مسایل و موضوعات را برای

شرکت کنندگان آموزش میدهد. کشورما از بدو تأسیس در این سازمان عضویت داشته

(سال ۱۳۲۵) و در اولین اجلاس مجمع عمومی که در نیویورک تشکیل گردیده شرکت

داشته است. وظیفه دفاتر اینترپول در کشورها به صورت خلاصه عبارتست از:

کمک به مبارزه علیه جرایم عمومی در سطح بین المللی، تبادل اطلاعات، انجام مطالعات

و تحقیقات بین المللی در مورد مسایل جاری تبادل درخواستها، تعیین هویت و شروع

عملیات پلیس. علاوه بر مجمع عمومی که تصمیمات مهم سازمان در آن اتخاذ میگردد سازمان دارای دوی بخش جداگانه دبیرخانه و کمیته اجرائی است که اسکلت اداری و اصلی سازمان را تشکیل میدهد.

ب - پلیس بین الملل در مورد چند امر فعالیت وسیع و گستردهای دارد که اهم آنها عبارتند از:

۱- مبارزه علیه مواد مخدر بخصوص بررسیها و مطالعات علمی مورد نیاز در این زمینه و آرایه آن به کشورهای عضو از جمله عملیات مهم، شیوههای قاچاق، آمار کشفیات و نتیجه مطالعات در مورد داروهای مخدر و ... پیام هفتگی مواد مخدر که حاوی کشفیات مواد مخدر و شبکه های قاچاق در سطح جهانی میباشد به (Weekly drug) معروف است.

۲- تبادل اطلاعات مورد نیاز در رابطه با سرقت های بین المللی و یا سرقت اتومبیل بخصوص در کشورهای اروپائی که تماس بیشتری باهم دارند.

۳- مساعدت و جست و جو برای یافتن گمشدگان بین المللی و اجساد مجهول الهویه مربوط به خارجی ها از جمله توریستها که در سطح جهان فراوان وجود دارد.

۴- جعل اسکناس و اسکناسهای تقلبی.

۵- کلاهبرداریهای بین المللی.

۶- جعل اوراق شناسائی و گذرنامه.

۷- استرداد.

۱۲ - استرداد

دوایر اینترپول و سازمان اینترپول بازوی اجرائی مقامات قضائی کشورها در امر استرداد میباشند.

در حال حاضر وظیفه مکاتبات اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری به عهده این سازمان است به طور خلاصه تشریفات و اقداماتی که در ایران دوایر اینترپول برای مسأله استرداد انجام میدهند به شکل زیر است :

به محض دریافت اعلامیه مقام قضائی یا مقامات اجرائی کشور متضمن دستور مقام قضائی، دایره اینترپول بررسی مقدماتی خود در زمینه مدارک ارسالی را آغاز میکند. معمولاً اولین نامهای که در این زمینه واصل میشود کامل نیست. فرضاً فردی به دادسرا مراجعه میکند و ادعا میکند چک بیمحل از فردی در اختیار دارد و طرف در کشور فلان زندگی میکند و یا اینکه فردی از او کلاهبرداری کرده و به خارج گریخته است و ... یا اینکه در پیگیری و تعقیب پرونده تحت پیگرد خود مراجعه و ضمن درخواستی اعلام میکند طرف وی در خارج از کشور در فلان کشور دیده شده است . مقام قضائی پس از بررسی نامهای به اینترپول مینویسد و یا در اکثر موارد روی همان نامه و درخواست چگونگی را برای بررسی به اینترپول ارجاع میدهد. این یادداشتها و نامها اغلب با الگو و قواره استاندارد مورد عمل سازمان مطابقت ندارد و در صورت انعکاس آن به کشور

معرفی شده مورد قبول قرار نمیگیرد زیرا برای جستجو و تعقیب نیاز به مشخصات و موارد کاملتری وجود دارد.

این امر باید مورد توجه مراجع و مقامات قضائی باشد که در هر مورد حتی شناسائی فرد مورد نظر باید موارد و مشخصات زیر به صورت کامل اعلام شود تا کار از اولین مرحله به صورت کامل انجام شود.

۱۳ - فرم مورد درخواست و ردیابی

نام و فامیل کامل - سال تولد - جنسیت - محل تولد - نام پدر و مادر - آدرس در ایران
نام دیگری اگر دارد - یک قطعه عکس - نام کشور محل سکونت (در صورتی که

مشخص است) - آدرس وی (اگر موجود است) - دلایل و مدارک جرم - نام قاضی
رسیدگی کننده - مشخصات مرجع قضایی - نتیجه مراحل تحقیق و جریان اتهام - شماره
کلاس پرونده - تاریخ و محل وقوع عمل مجرمانه و شکل انجام آن - آثار انگشت وی
(اگر موجود است) مشخصات شاکی و زیاندیدگان از جرم - آدرس و محل اقامت آنان.

به هر حال پس از دریافت مدارک فوق چنانچه کشور مورد معرفی عضو اینترپول باشد (تا

قبل از روی کار آمدن آقای گورباچف در سال ۱۹۸۵ در اتحاد جماهیر شوروی اکثریت

کشورهای بلوک شرق عضو اینترپول نبوده زیرا مسافرت اتباع آن کشورها به خارج

ممنوع و ورود اتباع خارجی به کشورشان نیز سخت و تحت شرایط خاصی قرارداد داشت، از

جمله اتحاد جماهیر شوروی، بلغارستان ... همگی بعد از سال ۱۹۸۶ به عضویت اینترپول

پذیرفته شده اند و تعداد کشورهای عضو تا سال ۱۹۸۵ یکصد و چهل و دو کشور بوده که اکنون به ۱۵۴ کشور افزایش یافته است. فعلاً کشورهای محدودی از جمله: آلبانی، افغانستان و ... عضو اینترپول نمیباشند.) بلافاصله از سوی اینترپول به وسیله تلکس موارد ممکن مخابره و بقیه دلایل و اسناد با پست سفارشی ارسال میشود. اگر کشوری از سوی مقام قضائی معرفی نشده باشد و کشور محل فرار مجرم مشخص نباشد مراتب به کشورهای عضو و دبیرخانه مرکزی اعلام و درخواست ردیابی و شناسائی فرد مورد نظر میشود. اگر موضوع تحت پیگیری و دستگیری فرد مورد نظر مهم باشد از دبیرخانه درخواست میشود برای تعقیب وی بخشنامه صادر یا فرم قرمز (RedWanted) چاپ و تکثیر شود. کشور مورد نظر یا هر یک از کشورهایی که بخشنامه را دریافت کرده اند اگر با مراجعه به فایلها و سوابق خارجیهای مقیم کشور خود که اکثراً کامپیوتری است موفق به شناسائی و ردیابی فرد مورد نظر نشوند قاطعانه و با اطمینان پاسخ میدهند در کشور ما شناخته نشد. اگر فرد مورد نظر در کشوری که مستقیماً مورد مکاتبه قرار گرفته و یا بخشنامه را (رفورم وانتد) دریافت نموده است ردیابی و شناسائی شد بلافاصله با تلکس پاسخ میدهد فرد مورد نظر در کشور ما شناخته شد. پس از چندینبار پیگیری و یا مکاتبه و دریافت مدارک و دلایل جرم از سوی کشور مذکور اعلام میشود فرد مورد نظر در کشور ما تحت نظر قرار گرفت و درخواست میشود چگونگی از طریق دیپلماتیک و از کانال وزارت خارجه به کشور مذکور ارسال گردد تا چگونگی استرداد از سوی مراجع قضائی

کشور مذکور مورد رسیدگی قرار گیرد. این گردش کار به صورت خلاصه و فشرده بوده ولی در عمل در هر یک از موارد مورد تعقیب دهها تلکس و نامه ردوبدل و چندین بار پیگیری میشود که در مبحث آخر به مواردی از آنها اشاره خواهد شد. در این بخش یادآوری میشود که فعالیت و اثربخشی پلیس بین المللی در امر استرداد انکارناپذیر است بخصوص در ردیابی و شناسائی افراد مورد درخواست در کشورهای جهان، ولی آنچه باعث عدم موفقیت در نتیجهگیری از استرداد میشود مربوط به مسایل دیگری است که اصولاً به اینترپول ارتباطی ندارد که در مبحث موانع استرداد مورد اشاره قرار خواهد گرفت. در اینجا فرصت را غنیمت شمرده و مراتبی را که موجب طولانی شدن مکاتبات و اعلام درخواست از سوی اینترپول ایران به کشورهای دیگر میشود فهرستوار یادآوری مینماید:

عدم اطلاع از مقررات کامل استرداد

ارسال پرونده امر به اینترپول تهران از سوی مراجع قضائی - یعنی کل پرونده به اینترپول تهران ارسال میشود که نیازی بدان نیست و تنها مدارک و دلایل جرم آن هم رونوشت یا تصویر کافی است.

عدم هماهنگی در بدو امر با داداره حقوقی دادگستری که ابتدا در جریان امر باشد.

عدم هماهنگی از ابتدای کار با وزارت امور خارجه.

عدم وجود یک دستورالعمل جامع در این زمینه و یا در صورت وجود، عدم اجرای آن و یا عدم اطلاع از آن.

دریافت یادداشت ناقص و با مشخصات غیر مشخص و یا بدون اشاره به جرم ارتكابی و بدون مدارك و دلایل مورد نیاز.

۱۴ - سفر افسران اینترپول و مأموران تحقیق به خارج از کشور جهت استرداد مجرمین

موضوع قابل توجه دیگری که در این رابطه نیاز به یادآوری دارد سفر افسران اینترپول و مأموران تحقیق به خارج از کشور در رابطه با تحقیق در مورد پرونده و شخص مورد نظر میباشد. این امر از مسایل جاری سازمان اینترپول به حساب میآید که تابع تشریفات خاصی است که در اینجا به خاطر جلوگیری از تطویل مطلب خودداری میشود ولی اشاره میشود این امر در کشورهای جهان بسیار رایج و متداول است بهطوری که در سمینارهای آموزشی سالیهای قبل که اینجانب نیز شرکت داشتم بخشی از سمینار را به خود اختصاص داد. درخواست میشود مقامات و ارگانهای ذیربط در مواردی که نیاز به این اقدام وجود دارد و یا اینکه شاکه و خواهان پرونده حاضر به تقبل هزینه مربوطه میگردد در این مورد هماهنگی و مساعدت و موافقت نمایند. در رابطه با اینترپول مسایل و موضوعات مفصلتری وجود دارد که از بیان آنها صرفنظر میگردد.

چند پرونده تحت پیگرد از سوی اینترپول ایران :

در حال حاضر متجاوز از صد مورد درخواست استرداد واصله از مراجع قضائی تحت پیگرد اینترپول تهران است که بیشترین تعداد مورد درخواست از کشورهای ترکیه، ابوظبی و

پاکستان است. سایر کشورها عبارتند از اسپانیا، ایتالیا، سوئد، سوریه، آلمان، آمریکا،

فرانسه، هند، بلغارستان، عربستان، اطریش، یوگسلاوی، بلژیک، هلند و نپال.

در جرایم افراد موردنظر همگونه جرم دیده میشود. جرایم مهم آنان عبارتست از:

چک بلامحل ۲۴ نفر

زنا ۱ نفر

کلاهبرداری ۲۴ نفر

سرقت ۲۸ نفر

قتل عمد و غیرعمد ۱۳ نفر

جعل ۱۲ نفر

فرار از خانه ۶ نفر

به عنوان نمونه به جرم ارتكابی فردی در اصفهان اشاره میشود، شخصی به نام سعید الف

مرتکب قتل دو کودک در اصفهان شده و جنازه آنها را دفن نموده و به کشور نپال

گریخته است که در کشور مذکور از سوی اینترپول ردیابی گردیده است. به نمونههایی

از پروندههای استرداد اشاره بهعمل میآید.

پرونده محمد - ب - ق - به کلاسه ۸۲۰ - ۴ - ۱۱۱

این شخص متهم است به چند فقره کلاهبرداری که به ترکیه گریخته است پرونده امر

تحت کلاسه ۵۷۵/۶۴ در شعبه اول بازپرسی دادسرای عمومی تهران مطرح و تحت تعقیب

قرار میگیرد و به اینترپول تهران جهت بررسی و ردیابی متهم (که مشخص نبوده در کجا اقامت دارد) اعلام میشود. اینترپول تهران جریان را به کشورهای عضو اعلام میدارد و سرانجام اینترپول آنکارا طی تلکس شماره ۵۱۱۳۶/۱۲۷۵/۴۶۰۱ بازگشت به تلکس شماره ۱۱۱/۴/۱۴۰ مورخ ۷ ژوئیه ۱۹۸۶ اعلام میدارد طبق آخرین اطلاعات واصله از اداره پلیس استانبول به ما معلوم گردیده است که نامبرده در استانبول میباشد از جانب وزارت دادگستری خود درخواست میشود اطلاع دهید آیا مقامات قضائی شما ضمانت مینمایند که مجازات شلاق در مورد نامبرده اجرا نگردد زیرا قانون کیفری ما فاقد مجازات شلاق میباشد. به همین دلیل اطلاعات مورد درخواست به منظور اقدام جهت اقدامات استرداد در کشور ما بسیار با اهمیت میباشد تقاضا میشود به وسیله تلگرام پاسخ گوید زیرا این موضوع خیلی فوریت دارد.

مراتب به بازپرسی شعبه مذکور منعکس شده و از طریق بازپرسی مذکور جهت تعیین تکلیف به شورای عالی قضائی گزارش گردیده که تاکنون پاسخی واصل نگردیده است. در اینجا ذکر نکتهای ضروری است و آن ایناست که در مورد متهمین و مجرمین مورد درخواست از کشورها گرچه اشکالتراشی و یا عدم استرداد وجود دارد لکن برخورد فعال اینترپول دو کشور موجب میشود اولاً شخص شناختهشده و ردیابی شود، دوم اینکه از کشور مورد نظر ممنوعالخروج و در اغلب موارد به سایر کشورها ممنوعالورود گردد (این امر در مورد کلاهداران شرکت خانه دانشآموز مصداق دارد و دونفر از متهمین که

در ترکیه هستند ممنوع‌الخروج گردیده‌اند) سوم اینکه به مجرد اعلام مورد بخصوص متهم به جرایم مالی، فرد مورد درخواست تحت نظارت قرار می‌گیرد و وضعیت وی متزلزل می‌شود.

دربخشی موارد برای جلوگیری از کسدارشدن مطلب قبل از دریافت درخواست رسمی استرداد از طریق سیاسی، مقامات کشور مورد درخواست شخص تحت تعقیب را از کشورشان اخراج یا به وی تکلیف میکنند ظرف مدت یکی دو روز کشور آنها را ترک کند این امر از سوی کشورهایی که قرارداد استرداد ندارند انجام میشوند.

پرونده‌های ناصر - الف :

این شخص متهم به کلاهبرداری از تعدادی ایرانی در اهواز میباشد وی با دریافت مبالغی از مردم و درقبال اخذ وجه متعهد گردیده بود ارز مورد نیاز مسافرت را در دویی به آنان پردازد، ولی به تعهد خود عمل ننمود و از سوی شعبه دوم بازپرسی دادسرای عمومی اهواز تحت تعقیب قرار می‌گیرد، پس از انعکاس امر به اینترپول تهران و اعلام به اینترپول دویی علی‌رغم عدم وجود قرارداد استرداد اینترپول دویی پاسخ میدهد که نامبرده دستگیر و تحت نظر است. چگونگی به دادسرای اهواز و اداره حقوقی دادگستری اعلام میشود ولی چون اداره حقوقی از ابتدای امر در جریان قرارنگرفته و با وجود اقدام و پاسخ مناسب اداره دعاوی و حقوقی وزارت دادگستری در زمینه فراهم آوردن موقعیت استرداد وی اقدام به موقعی از سوی مقامات مربوطه انجام نمیشود و نامبرده تحویل گرفته نمیشود. البته ممکن

است در صورت ادامه اقدامات رسمی در آخر کار با وضعیت غیرمنتظره مواجه شویم و با بهانه‌های از سوی ابوظبی مسأله منتفی شود ولی در حال حاضر نتیجه نهائی مشخص نیست. در پایان این بخش اشاره میشود که دبیرخانه سازمان اینترپول در چارچوب وظایف خود بخشنامه‌های در مورد استرداد تهیه و موارد و اشکالات و شیوه‌های متنوع در کارها را ارایه نموده است.

در این بخشنامه آمده است کشورها حق دارند خود مورد درخواست را تا ۴۸ ساعت بازداشت کنند، ضمناً اقدام دیگر سازمان دریافت مقررات استرداد کشورها و بخشنامه آن به کشورهای عضو میباشد.

اقداماتی که سایر کشورها جهت استرداد انجام میدهند مشابه اقداماتی است که اینترپول تهران انجام میدهد و بهطور کلی کلیه اینترپولها در زمینه موضوع استرداد اقداماتی تحت عنوان اقدامات مقدماتی انجام میدهند. طرح یک پرونده درخواست استرداد از جمهوری اسلامی ایران.

(درخواست استرداد عبدالوهاب احمد پرونده شماره ۲۳۲ - ۹۵ - ۱۱۴)

دولت ترکیه طی فرم قرمز صادره از سوی دبیرخانه مرکزی درخواست تعقیب و پیگیری نامبرده فوق را به اتهام شروع به قتل مینماید اینترپول تهران به نحض دریافت بخشنامه مراتب را به اداره آگاهی تهران و اداره ... اعلام مینماید (سال ۱۳۶۴)، نامبرده در سال ۱۳۶۶ توسط آگاهی تهران دستگیر و پرونده امر در بازپرسی شعبه ۴ دادسرای تهران طی

شماره ۵۰/۶۶ تحت رسیدگی قرار میگیرد مراتب به اینترپول تهران نیز اعلام میشود اینترپول تهران بلافاصله اطلاعات را به اینترپول آنکارا اعلام میدارد اینترپول آنکارا درخواست تعقیب و بازداشت وی را مینماید و مراتب از طریق اینترپول تهران به مراجع قضائی کشورمان منعکس میشود اینترپول آنکارا ضمن تلکس شماره ... و پیرو تلکسهای قبلی و بخشنامه قرمز و دبیرخانه کل مجدداً خلاصهای از جریان امر را اعلام میکند، به قسمتی از تلکس اخیر توجه فرمایید. در تاریخ ۱۹۷۷/۴/۴ نامبرده با استفاده از چاقو شروع به قتل تبعه ترکیه نموده است وی در تاریخ قتل محاکمه و به ۱۲ سال زندان محکوم شده است.

استرداد در مورد نامبرده هنوز معتبر میباشد نامبرده مجرد - دانشجوی و تبعه ترکیه است. اینترپول تهران به آنکارا اعلام نموده است درخواست استرداد وی از طریق سیاسی به عملآید ... مشاهده میشود همیشه امکان دارد موارد متقابلی وجود داشته باشد بنابراین بهتر است هر گونه موضوع و پرونده مربوط به استرداد در ابتدای کار اولاً به اطلاع اداره حقوقی - دادگستری رسانیده شود تا در صورت وجود پروندههای متقابل بتوان اقدام متقابل را امکانپذیر ساخت تا با تحویل دادن و تحویل گرفتنهای متقارن و متقابل بتوان به اجرای عدالت در دو کشور و احقاق حق زیاندیدگان مساعدت نمود ضمناً وزارت امور خارجه (اداره معاهدات و اداره حقوقی - اداره بین الملل و دعاوی حقوقی بین الملل خصوصی) نیز باید حتماً در جریان کلیه امور باشد (البته از طریق اینترپول کلیه موارد به

هر دو سازمان منعکس میشود) و مکاتباتی بین اداره حقوقی و وزارت دادگستری - وزارت امور خارجه و مراجع قضائی در کلیه پروندهها یا در اغلب آنها دیده میشود که در نظر گرفتن موارد متقابل از سوی مراجع مذکوره موضوعات و درخواستها را به عمل و نتیجه نزدیکتر میسازد.

۱۵ - موانع استرداد

در اجرای استرداد مجرمین موانعی وجود دارد و در موارد بسیاری مجرمینی که مرتکب جرایم سنگینی شدهاند و به کشوری پناهنده شدهاند به علت وجود چنین موانعی از مجازات و عواقب عمل زشت خود گریختهاند. در این زمینه بحث بسیار طولانی و ریشهایی موانع موجود نیاز به تحقیقی جداگانه دارد ولی به منظور تکمیل بررسی موضوع استرداد به صورت کلی اشارهای هم به وجود چنین وضعی به عمل میآید. بهطوری که اشاره شده در راه تحویل متهمین به جرایم و یا محکومین فراری برای اجرای عدالت موانعی وجود دارد، این موانع به صورتی است که از شکل و قالبی علمی برخوردار نیست زیرا یک سری موارد و شرایطی در اصول کلی بین المللی و اصول پذیرفته شده در رابطه با استرداد وجود دارد که با توجه به آنها اصولاً از سوی کشورهای درخواستکننده درخواستی به عمل نمیآید. فرضاً چنانچه متهمی مورد درخواست مراجع ایران باشد که تابعیت کشور ترکیه را داراست و در ایران مرتکب جرمی شده و به کشور متوعش گریخته است، کشور ما با توجه به اصل «عدم تحویل تبعه» اصولاً درخواست استرداد وی را به عمل

نمیاورد ولی ممکن است درخواست تعقیب و مجازات وی از کشور متبوعش به عمل آید. این چنین مواردی مانع محسوب نمیشود بلکه مواردی هستند که واقعه را از شمول مقررات و شرایط ضروری برای صدور درخواست استرداد خارج میسازند.

موارد مورد نظر اموری هستند که در مقررات و معاهدات بین المللی پیشینی نگردیده بلکه اغلب به صورت معاذیری از سوی کشور مورد درخواست مطرح میشوند و این معاذیر باعث میشود اقدامات استرداد به نتیجه نرسد. در واقع اینگونه حرکات دفاع از مجرم و دفاع از جرم و در نتیجه (ظلم به عدالت و اجرای آن) است. یادآوری میشود در سطح کشورهایی که باهم روابط ویژه‌ای دارند اینگونه بهانه‌گیریها دیده نمیشود و برابر گزارش مسؤول بخش استرداد سازمان اینترپول در سمینار آموزشی اکتبر ۱۹۸۹ روزانه دهها مورد استرداد در سطح کشورهای اروپائی وجود دارد و عملی میشود. مهمترین نمونه چنین اقدامی تحویل طرفداران تیم انگلیسی به مقامات قضائی بلژیک بود که در مسابقه دوجانبه بین تیم مذکور و تیم بلژیک در استادیوم ورزشی (هیسل) بلژیک با اعمال خشونت و درگیری با پلیس بلژیک موجبات کشته شدن چندین نفر از افراد مذکور را با استفاده از بطریهای مشروب شکسته فراهم و پس از ارتکاب به انگلیس گریختهبودند. حدود ۴۵ نفر تحویل داده شدند و در مراجع قضائی تحت تعقیب قرار گرفتند (البته این عده پس از مدت کمی به کشورشان برگردانده شدند) به هر صورت موانع موجود در راه استرداد مجرمین با کشور ما با تمسک به مسایل کیفری است که مختصراً مورد بررسی قرار میگیرد.

بین کشور ما و ترکیه قرارداد استرداد وجود دارد، وقتی متهمی به کشور مذکور فرار میکند بهطوری که اشاره شد از طریق مراجع قضائی به اینترپول تهران و از این طریق به اینترپول آنکارا و ... بعد از چند روز ردیابی و شنایائی میشود و پاسخ داده میشود درخواست از طریق دیپلمات بفرستند، موضوع به مراجع مربوطه اعلام میگردد و مدارک هم فرستاده میشود، چندین بار دیگر هم مکاتباتی در جهت رفع نقص و مدارک و ترجمه آنها و ... صورت میگیرد و بالاخره پس از چندین بار پیگیری پاسخ میدهند که در کشور شما مجازات شلاق وجود دارد ... تضمین کنید او را شلاق نمیزنید و ... تا او را تحویل بدهیم و با طرح این مطلب موضوع را چندین ماه به تأخیر میاندازند تا متهم فرصت هر کاری را داشته باشد. البته در بدو امر اینترپول کلیه اقدامات را به سرعت انجام میدهد ولی مقامات قضائی کار خود را انجام میدهند و به مسایل دیگر توجهی ندارند. ضمناً اگر متهم یا فرد فراری تواناییهایی!! داشته باشد پاسخی از اینترپول آنکارا میرسد که مراجع قضائی با استرداد وی به علت ... موافقت نکردند. البته دخالت و اعمال نظرهای مقامات سیاسی کشور ترکیه هم مسلماً در این پاسخها و ممانعتها تأثیر دارد. این است که در حال حاضر چنین استنباط میشود که استرداد مجرمین از پدیدهای حقوقی به موضوعی سیاسی قضائی تبدیل شده باشد. چنانچه ادعاهائی که در رد درخواست استرداد میآوردند موضوعاتی نظیر تعارض قوانین و مجازاتها با اصول بین الملل است. میباید در این باره فکری اندیشید و از طریق مذاکرات حضوری به وضعیت خاتمه داد تا زمینه بهانهگیریها از بین برود. ترکیه

مجازات اعدام دارد، عربستان و کشورهای مسلمان عربی مجازاتهای شلاق و حدود و قصاص دارند و این موضوع در قراردادهای فیما بین آنها ذکر هم میشود ولی با هم مبادله و استرداد مجرم هم انجام میدهند فقط این ادعا را در مقابل کشور ما دارند که شما مجازات شلاق دارید و ... اینگونه برخوردها میباید مستنداً و قاطعانه پاسخ داده شود که این اقدام مورد استرداد برخلاف اصول بین المللی است.

(کشورهای اروپائی هنگامی که اینترپول تهران درخواست استرداد مجرمی را مینماید در پاسخ ابتدا نام و مشخصات و مرجع صادر کننده حکم را استعلام میکنند که بفهمند از مقامات دادسرای عمومی است یا خیر؟).

۱۶ - نتیجه و اثرات استرداد

مهمترین اثر استرداد در این است که زمینه اعمال مجازات در مورد مجرمین فراری را فراهم میسازد. وجود مقررات استرداد بخصوص انعقاد پیمانها و معاهدههای دوجانبه موجب میشود که بزهدکاران دلخوشی به فرار از مجازات نداشته و با فرار از کشور به منظور فرار از کیفر و تحمل مجازات مرتکب جرم نشوند. در واقع استرداد اقدامی در جهت تثبیت و پشتیبانی از مقررات جزائی و حقوقی کشوره است که نتیجه آن تثبیت امنیت اجتماع و پیروزی از مکتب دفاع اجتماعی میباشد که در نهایت اثراتی از نظر پیشگیری از وقوع جرایم را دربر خواهد داشت. بنابراین باید زمینهای پس گرفتن مجرمین را از کشوری که

بدانجا فرار میکنند فراهم نمود و پایههای این امر را آنچهان قوی نمود که عملاً احتمال آن را درحد جلب متهم در داخل کشور رساند.

درپایان اشاره میشود برای اینکه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر

کشورها به نحو مطلوب صورت گیرد بایستی به طرزی شایسته به مجامع بین المللی سیستم

قضائی ایران، جرایم و مجازاتها معرفی و برای آنان احراز گردد که در جمهوری اسلامی

ایران دادرسیها عادلانه صورت گرفته و حقوق مجرمین و متهمین بر طبق اصول کلی

پذیرفته شده حقوقی رعایت میشود.